

nak exponenseit elsöpörte a nagy világáradat; a német-magyar sorsközösség hazug gondolata megsemmisült; a szomszédokkal és Szovjet-Oroszországgal szemben hirdett barátsági politika győzelmet aratott; a Te agrárpolitikád, a földosztás, a magyar nép politikai szabadságjogainak, a hamisítatlan politikai, szociális és gazdasági demokráciának eszméi megvalósulás előtt állanak.

Hiszem, hogy a történelmi igazolást követni fogja a magyar nép által történendő jóvátétel. A negyedszázados rágalmazást és üldözést a magyar népnek saját politikai repulációja érdekében jóvá kell tennie. Károlyi Mihály önzetlen politikai érdemeit törvényben kell megörökíteni. Ezt hirdetem, mint szocialista, mint olyan ember, akinek évtizedeken keresztül szerencséje volt közéről megismernie Károlyi Mihálynak, a nagy magyar szabadságharcosnak emberi és politikai nagyságát.

Kedves Elnök Uram, családom és a magam nevében azt kívánom, hogy jó egészségben, szellemi erőid mai teljességében érjed meg azt a közeli órát, amikor a magyar nép a szabad hazában üdvözölhesse nagy fiát, Károlyi Mihályt.

Régi bajtársi hűséggel üdvözöl igaz híved

PIL 704. f. 81. ó. e. (eredeti). Közli: KMVÍ II.. 371-372.

**19. A DEMOKRATIKUS MAGYARORSZÁG PALESZTINAI BARÁTAI TÁVIRATA
KÁROLYI MIHÁLYHOZ
(Tel-Aviv. 1945. február 17.)**

At the Liberation of Budapest we greet you, the Expresident of the first Hungarian People's Republic and leader of the spirit of the Democratic Hungary.

PIL 704. f. 81. ó. e. (távirat)

*

Budapest felszabadítása alkalmából üdvözöljük Önt, az első Magyar Népköztársaság volt elnökét és a demokratikus Magyarország szellemi vezérét.

**20. BÖHM VILMOS KÁROLYI MIHÁLYHOZ
(Råsunda, 1945. február 25.)**

Kedves Elnök Uram!

Köszönettel nyugtázom február 6-ról kelt soraidat. Végtelen örömmel olvastam, hogy mennyire egyetértünk a közeli és távoli jövő minden problémáját illetően, s levedből látom, hogy korodat meghazudtoló energiával és harci kedvvel folytatod minden nehézség ellenére az évtizedes áldozatos harcot. Nagy értéke és szerencséje törekvéseinknek, hogy Te az élen harcolsz, s még nagyobb szerencséje a magyar népnek, hogy ez az érték megmaradt számára. Hiszem, hogy még hosszú időre.

Sajnálom, hogy az utazás egyelőre elmaradt. Volt főnököm, Mr. Parrott¹ e napokban Londonba utazik, hogy átvegye új megbízatását: a csehszlovák kormányhoz kirendelt angol követ sajtófőnöke lesz. Kitűnő ember, s jó barátunk. Mindenképpen beszélni akar Veled, a címet megadtam neki. Ő vállalkozott arra, hogy megbeszéli Veletek, hogy nem volna-e lehetséges, hogy ha nem is állandó tartózkodásra - aminek most már alig volna értelme -, de egy hosszabb látogatásra Hozzatok jöjjenek, hogy a nehézkes levelezgetés

helyett személyesen megtárgyalhassuk a tennivalókat. Ő bizonyára értékes segítséget tud nyújtani arra vonatkozóan, hogy a terv megvalósulhasson.

Én úgy látom itt, hogy a háború még elhúzódik néhány hónapig. Alig hiszem, hogy a nyár vége előtt befejeződjék. A náci banditák most az életük meghosszabbításáért harcolnak: mit törődnek ők azzal, hogy még sok tízezer embert áldoznak fel a célért? Sajnos a német nép követi őket.

Az én információm és tapasztalataim is azt bizonyítják, hogy az oroszok nem avatkoznak bele a magyar belpolitikába. Szinte csodálatos, hogy mennyire távol tartják magukat minden beavatkozástól. A náci minden propagandája hazugságnak bizonyult, s boldog vagyok, hogy bevált mindaz, amit hirdettem: az oroszok tiltakoznak az ellen, hogy bárki is az ő belügyeikbe avatkozzék, de ők sem avatkoznak bele más országok ügyeibe. Sőt attól félek, hogy ez a „be nem avatkozás” túl messzire megy, s bizony furcsa dolgokat termelhet ki. Nem csak Miklósról és Vörösről van szó. Reszket az ember, ha látja, hogy megrögzött ellenforradalmárok, egy Lippenbekenntniss² árán áteveznek a másik táborba. U. R. úr itt most még minden megbízás nélkül még mindig a követet játssza. Sőt a Vörös Hadsereg 27 esztendő évfordulója alkalmából rendezett fogadásán az orosz követségnek ott mint meghívott „diplomata” szerepelt. Mindenki csodálkozott ezen, még a lapok is szarkasztikus megjegyzésekkel kísérték ezt a megjelenést. Hiszen mindenki tudja: ő volt sajtófőnök akkor, amikor megtámadták Jugoszláviát és Oroszországot. Ő tagja a Rongyos Gárdának, alelnöke a Frontharcosoknak, a Revíziós Ligának, s most magyar pénzen francia, svéd és magyar nyelven Dimaitre úr által kiadatott egy füzetet, amelyben vitatkozik az Alibi Ungarnnel, illetve Csehszlovákia elleni gyűlöletét szellőzteti. S nincs kizárva, hogy ő lesz itt a hivatalos követ is.

Még furcsábban fest a helyzet, ha megtudod, hogy például én nem tudok *közvetlen* érintkezésbe jutni a magyar kormány szociáldemokrata és kommunista tagjaival, mert ugyanaz a követség nem továbbíthatja leveleimet és távirataimat, „mert beavatkozást jelenthetne a magyar belügyekbe”. Az itteni csehszlovák követ közvetítésével a napokban talán lesz szerencsém a nagykövetnővel³ beszélnem, és ott személyesen terjeszthetem elő az észleleteimet. A továbbiakról értesíteni foglak. Egyébként más úton vettem fel az érintkezés fonálát.

Ami azt jelenti,⁴ Elnök Uram, hogy jólesett Neked, hogy teljes erővel Melléd állottam - örülök, hogy e tekintetben kellemes érzést váltottam ki Belőled. De hidd el, Elnök Uram, ez csak másodlagos szempont lehet. Ez a kiállítás politikai tény akar lenni. Úgy érzem, hogy csak ez az együttműködés biztosíthatja közös programunk megvalósítását, és kizáróan Te vagy hivatott arra, hogy a megvalósulás módját és részleteit meghatározd. Ahhoz kétség sem férhet, hogy Október teljes rehabilitációjáért folyó harcban rendületlenül melletted állok. Teljesen egyetértek Veled abban, hogy semmiféle amnesztiát el nem fogadhatunk. Elsősorban Te nem fogadhatsz el. Te a nemzet bizalmából és páratlan lelkesedésétől kísértén államfője voltál az országnak, és senki Neked nem adhat amnesztiát. Cselekedeteidért csak a megválasztó testületnek vagy felelős. A magam részéről ezt az álláspontot képviseltem még Bécsben számtalan cikkemben, s boldog vagyok, hogy Te most ezt a problémát napirendre tűzöd. Teljes erőmből támogatom azt a jogos követelést, hogy jogtalanul elrablott vagyonodat visszaköveled. Tudom, hogy Te azok számára fogod adni a vagyont, akiknek már egyszer odaadtad. De ez nem változtat azon, hogy vissza kell venni azt azoktól az ellenforradalmi bitangoktól, akiknek azt Horthyék ajándékozták, Te mint jogos tulajdonos fogsz azzal rendelkezni belátásod szerint.

Már leveled érkezése előtt, születésnapj gratulációmban kifejeztem azt a meggyőződésemet, hogy követelnünk kell, hogy [a] nemzetünket megbélyegző Károlyi-féle törvényt ki kell tépni a magyar törvénykönyvből. Helyeslem azt is, hogy pert kell indítani a

rágalmazók ellen, törvényt kell hozni, amely vagyonekobjással és más büntetéssel torolja meg a gyalázatos rágalmakat. Igazad van: ezt a pert nemzetközi nyilvánosság előtt kell lefolytatni. Főleg azért, hogy a 26 esztendő propagandával elszédített népet és főleg az ifjúságot és a külföldet felvilágosítsuk arról, mi történt Októberben, és mi történt a 26 esztendő garázdálkodás alatt.

És ez a per be fogja bizonyítani, hogy Károlyi programja, Október a magyar nép szabadságát, a magyar nemzet és ország függetlenségét jelentette, hogy mindazt, amit ma a nemzeti kormány hirdet, azt Károlyi és kormányai megvalósították, és amennyire azt nem tudták megvalósítani, azt a magyar nép az ellenforradalomnak tudhatja be.

Én tehát lelkesedéssel csatlakozom a per követeléséhez. Szeretnék melletted mint vádló szerepelni. A részleteket is ismerő vádló.

Ami a 8 hadosztályt illeti, a magyarság jövőjét illetően döntő fontosságúnak tartanám, ha harcban részt vennének. S nemcsak a harc legutolsó fázisában, hanem még a dunántúli harcokban is részt vennének. Nem vagyok híve azoknak a szónoklatoknak, amelyek a harcról csak beszélnek. A magyarságnak valóban jóvá kell tennie a volt rezsimnek bűneit. Harcoltak a jugoszlávok, Szovjet-Oroszország ellen, ott és Jugoszláviában terrort, gyilkosságokat követtek el, ezt pedig jóvá kell tenni. De ha csak beszélünk a 8 hadosztályról, ez még nem lesz jóvátétel. 1919-ben május 2-től kezdve szerveztem újjá a hadsereget, és június hatodikán már megkezdtük a hadműveleteket.⁵ Tudom, hogy most más viszonyok vannak, de több mint két hónap óta már többet lehetett volna csinálni. Ennek a problémának a megoldási módját figyelemmel kell kísérnünk. Nem szabad, hogy tehetlenség vagy rosszindulat helyrehozhatatlan károkat okozzon népünknek.

A fegyverszüneti feltételeket egyáltalán nem tartom szigorúaknak. Ezt itt a mi kis könyvünkben meg is írtam. Mindazok után, amit Horthyék elkövettek, inkább enyhének kell azokat minősítenünk. Céltudatos és okos gazdasági politikával a gazdasági feltételek még a nagy pusztítás után is végrehajthatók. A politikai feltételek pedig alkalmazkodnak a Horthy-rezsim bűneihez. De a belgrádi fegyverszünet természetesen sokkal enyhébb és kevésbé megalázó volt, de érthetően is. Károlyi Mihállyal szemben, aki pártjával a parlamentben nyíltan hangoztatta, hogy „antantbarát”, aki követelte a háború megszüntetését, aki Habsburg- és németellenes politikát folytatott, más feltételeket kellett alkalmazni, mint azokkal szemben, akik még Sztójay⁶ alatt is antibolsevizmust és kitartást, „a vérrel megszentelt szövetséget” hirdették, akik *tetteikben* németbarátok voltak.

A Horthy-Szálasi összehasonlításban csak annyiban korrigálnám az azonossági teóriát, hogy Szálasiról megállapítom, hogy nemcsak gonosztevő, hanem örült is. Ez ne legyen a bíróság előtt enyhítő körülmény, csak egy ténymegállapítás. Az sem enyhítő körülmény, hogy Horthy nélkül nincs Szálasi. Horthy termelte ki Szálasi, és Szálasi minden bűnéért Horthyt és rendszerét terheli a teljes felelősség. Tehát én még fokozom a felelősségi teóriát: Horthy és Szálasi között csak annyi a különbség, hogy Horthy még Szálasiért is felelős.

Attól félek, hogy kevesen ismerik és tudják, hogy Horthyék milyen és mennyi bűnt követtek el, és miképpen dolgoztak céltudatosan azon, hogy bármilyen formában, de magjuk maradjon az új Magyarország élén, hogy azután kedvező időpontban megkezdhessek a restaurációt. Erre vonatkozóan rendkívül fontos és perdöntő adatszerűségekkel rendelkezem. Könyvet szándékozom írni az 1919 óta inaugurált magyar politikáról.⁷ Nem kronologikus sorrendben, hanem más szempontból tárgyalom az eseményeket. A tervszerű osztálypolitika rejtelseit akarom a nyilvánosság elé vinni, csak legyen erőm és időm a könyvet megírni. Már egyharmadával elkészültem.

Nem kell külön hangsúlyoznom, hogy ebben az irányban kívánom befolyásolni a munkásság vezetőit. Ebben bennefoglaltatik, hogy a Te gondolatod is megvalósuljon, a

rágalmazók megbüntetésére és a vagyoni felelősségre vonatkozóan. Ezzel kapcsolatban még azt is megemlítem, hogy annak idején a Világosság Hozzád, Jászihoz intézett egy programkeretszerű írást az együttműködésre vonatkozóan. Ugyanakkor a magyar kommunista párt vezetőihez is intézett a Világosság egy átiratot, amelyben közölte vele a programkeretet és azt a gondolatot, hogy csak ha a két munkáspárt megegyezne, van kilátás arra, hogy a fasizmust és a szegedi gondolatot kiirtsák. Annyi a probléma, hogy az úgynevezett elvi ellentétek ellenére egy generációban együtt dolgozhatna a két párt. Választ ugyan nem kaptak – de íme a két párt otthon megegyezett, és közös akcióbizottsággal dolgoznak. A szociáldemokraták régi vezetői közül alig néhányról tudunk. Szálasiék a legtöbbet elfogták és Németországba hurcolták őket. Jó volna, ha legalább a fiatalabb gárda vezetői megmenekülhettek volna.⁸ Alig várom, hogy a magyar lapok és Népszava megint idekerüljön. Sokat fáradozunk azon, de eddig még nem sikerült. Most van némi kilátás, hogy a dolog sikerül.

Budapest egy nagy részét elpusztították. De sok vidéki város megmenekült a pusztulástól, és sok üzemet megmentettek a munkások. A falvakban alig okoztak kárt a német barbárok, ez pedig a termelés szempontjából nagyon fontos.

A krími konferencia sikert jelent. Kétségtelen, hogy a világ azért hitte el gyakran az Egyesült Nemzetek ellentéteiről szóló túlzott híreket, mert felült a német propagandának. Még politikailag képzett emberek is bedültek a propagandának. Persze hogy vannak és lesznek ellentétek. De ezeknek el kell simulniuk, mert mindegyik fél a hosszú háború után végre meg akarja kezdeni az újjáépítést. Tehát engedni fog mindegyik a maga álláspontjából. És főleg meg fogják érteni, hogy Szovjet-Oroszországot nem lehet úgy kezelni, mint 1919-ben. Ezt a nyugati vezető államférfiak már belátták. De mindent el kell követni, hogy ezt a sajtó és a közvélemény is belássa. És mindkét oldalon meg kell szűnie a kis intrikáknak. Politikát kell csinálni és nem intrikát. Ezt azokra értem, akik még mindig sérelmi politikát folytatnak. Én pld. szívesen félreállok, ha ez segítheti a munkásság együttműködését. Persze eddig nem kérte...⁹ senki.

Hallottam, hogy a magyar ... is meghívták a nemzetközi szakszervezeti kongresszusra... nem érkeztek oda. Ha odajönnek, figyelmezz ... érintkezésbe. Práger is beszéljen...¹⁰

No de éppen eléggé vettem igénybe türelmedet, Elnök Uram. Jó volna mindenesetre a témákat szóban átbeszélni. De amíg nem lehet, írjunk ... gondolatokat. Arra kérek, Elnök Uram, hogy írj minél előbb.

Remélem, hogy a születésnapjaid fáradalmakat valahogyan már átvészelted. Ismételten minden jót kívánok, a Grófnő kezeit csókolom.

Régi hűséggel üdvözöl hived

PIL 939. f. 28. ó. e. (eredeti)

¹ Cecil Cuthbert Parrott brit diplomata, mint a hírszerzés intézője a stockholmi követségen volt Böhm „főnöke”.

² Itt: hűségnyilatkozat (német).

³ Alekszandra Kollontaj az orosz forradalom egyik vezéralakja, akit az 1921-es pártkongresszus után kitétek ugyan a pártvezetésből, de hosszú ideig Oslóban, majd a háború alatt Stockholmban volt szovjet nagykövet.

⁴ Helyesen: illeti.

⁵ Valójában már két héttel előbb: június 6-a Kassa visszafoglalásának napja.

⁶ Sztójay Döme vezérkari tiszt, 1927–1933 között berlini katonai attasé, 1935–1944 között berlini követ. Mint a német érdekek megbízható kiszolgálóját neveztették ki a német megszállás, március 19-e után miniszterelnöknek. Amikor Horthy rászánta magát a kiugrára a háborúból, 1944. augusztus 29-én leváltotta. Mint háborús bűnöst 1946. augusztus 24-én kivégezték.

⁷ Ezt a könyvet Böhm nem írta meg, de segítségével jelent meg Hámori László szociáldemokrata újságíró *Károlyi Mihály a földosztó* c. füzeté, Böhm előszavával.

⁸ Amikor április elsejei levelében gratulált Károlynak hazahívásához, már többet tudhatott. „Nagy örömmel vettem - írta -, hogy Szakasits lett ismét a Népszava szerkesztője és az újságíró egyesület elnöke. Remélem nagy tisztogatás lesz. Mert a sajtó körül voltak a legnagyobb bajok.” (PIL 939. f. 28. ó. e.)

⁹ Egy szó olvashatatlan.

¹⁰ A lap alja hiányos.

21. SCHÖN GYÖRGY KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Csungking, 1945. február 26.)

Dear Sir,

Because of my desire to return to Hungary as soon as possible, I am taking the liberty of writing to you with the hope that you will be able to advise me concerning the proper procedure.

I am a Hungarian citizen, 33 years of age and in possession of a Hungarian passport which expired in 1938. As a physician I served as Army Surgeon in the Spanish Republican Army 1937-39. Since then I have been working as a volunteer in the Chinese Red Cross. I went to Spain and came to China for political and humanitarian reasons.

Now that our country is being liberated from the Germans I should like to return home as soon as possible in order that I may take part in her reconstruction and fight for a strong, democratic and really independent Hungary which I hope will arise soon.

In the absence of any Hungarian Legation in China or of a legation which is representing Hungarian interests, I am unable to renew my passport and consequently to return home. I would be very grateful to your Excellency if I could have your advise concerning this matter.

Please excuse me that owing to censorship regulation I can not write you in Hungarian. My apologies for causing you this inconvenience.

With patriotic greetings
respectfully yours¹

PIL 704. f. 81. ó. e. (eredeti)

*

Tisztelt uram,

Azért veszem magamnak a bátorságot, hogy írjak Önnek, mert amint lehetséges, szeretnék visszatérni Magyarországra és remélem, tanácsot kaphatok Öntől ennek megfelelő módjáról.

33 éves magyar állampolgár vagyok, és van egy 1938-ban lejárt magyar útlevélem. Mint orvos katonai sebészként szolgáltam a spanyol Köztársasági Hadseregben 1937-től 1939-ig. Azóta mint a Kínai Vöröskereszt önkéntes munkatársa dolgozom. Politikai és humanitárius szempontok vittek Spanyolországba és hoztak Kínába.

Most, hogy hazánk felszabadult a német uralom alól, szeretnék visszatérni Magyarországra, amint lehetséges, hogy részt vehessek az ország újjáépítésében, és harcolhassak azért az erős, demokratikus és valóban független Magyarorszáért, amely remélem, mielőbb létre jönni.

Mivel Kínában nincs magyar követség vagy bármiféle olyan követség, amely a magyar érdekeket képviselné, nem tudom érvényesíttetni útlevéletemet, tehát haza sem térhetek. Nagyon hálás lennék, Excellenciás Uram, ha tanácsot tudna adni nekem ez ügyben.

Kérem, bocsásson meg nekem, hogy a cenzúra előírásai miatt nem írhatok magyarul.

Bocsánatot kérve alkalmatlankodásomért,
hazafias üdvözléssel és tisztelettel¹